

губици по земљама упореде с њиховим националним дохотком на бази средње суме из 1925. до 1934. онда се види да је Југославија у периоду рата и окупације била на првом мјесту по размјерама изгубљеног националног дохота.

У истраживању и прикупљању података аутор се обилно користио архивским документима.

Ова монографија настала је у оквиру научно-истраживачког програма Института за савремену историју у Београду. Овом књигом аутор је остварио водећи циљ да прикаже и аргументационо објасни штете које су окупатори на-

нијели најпој земљи у II свјетском рату која се очитовала у људским и материјалним губицима Југославије. Оваквом студиозношћу и документационо-фактографском основаношћу и објективношћу Живковићева књига, поред осталих, вриједних квалитета, имаће своју сврху и у томе што ће корисно послужити историчарима који се баве овим периодом јер ће им помоћи да комплетно сагледају и са ових позиција историју Југославије у Другом свјетском рату.

Томислав Жугић

Андрија Раденић, АУСТРО-УГАРСКА И СРБИЈА 1903—1918.

Документи из бечких архива I, Београд 1973, стр. 542.

За расвјетљавање улоге коју је на путу уједињења југословенских народа на почетку овога вијека сама историја тако рећи наметнула Србији, подухват Историјског института у Београду да изда један замашан корпус докумената из астроугарских архива имаће изузетан научни и културни значај. Збирка ће садржавати разноврсну грађу о односима између Аустро-Угарске и Србије, о политичким и економским приликама у Србији, као и њеним везама са народноослободилачким покретима у југословенским земљама од 1903. до 1918. године.

Аустро-Угарска је након рата са Пруском 1866. године, када је изгубила подручје њемачке империјалне политике, играла изванредно велику улогу у политици Балкана, а посебно у историји Србије и српског народа уопште. Послије Берлинског конгреса. 1878. године Беч се тако наметнуо Србији да су њени владајући кругови потребе и интересе своје земље у првом реду мјерили потребама и интересима Монархије.

Преврат 1903. године представља прекретницу како у унутрашњој тако и спољној политици Србије. Отпором пријетњама и

свакојаким притисцима Аустро-Угарске Србија се упорно бори за своју пуну политичку и економску еманципацију. Тиме она огромно доприноси убрзању интеграционих процеса југословенских народа. У рату против Монархије 1914—1918. Србија ће дати највећи допринос остварењу југословенске државне заједнице.

Пружајући прворазредна свједочанства о томе изузетно важном раздобљу наше историје, ова велика збирка почиње књигом која обухвата документе од 11. јуна (29. маја по ст. к.) 1903. до краја ове године. Документи су црпљени из свих важнијих фондова бечких архива, прије свега из фонда Политичког одјељења Министарства иностраних послова који се чувају у Haus-Hof und Staatsarchiv-у. То су извјештаји астроугарских дипломатских представника из Београда, Цетиња, Софије, Букурешта, Атине, Петрограда, Цариграда, Париза, Рима, Берлина, Лондона, као и упутства из Беча заступницима на страни за ставове и акције против Србије. Из овога, као и других архива, осим дипломатских и политичких нижу се и свједочанства из

релација привредних, администра-
тивних, војних, обавјештајних.

У одбиру и класификацији до-
кумената аутор је примијенио
критериј њихове важности. Нала-
зећи објективно мјерило, он је,
на примјер, од преко 130 извјешта-
ја посланика из Београда објавио
86. Објављени су они документи
који преносе садржину аутентич-
них разговора, интервенција, до-
живљаја самих извјештача, а изо-
стали су такви који препричавају
доста познате догађаје, који де-
зинформишу и слични. Од извје-
штаја војног агента објављује се
још мањег проценат, јер се избје-
гава оно о чему превасходно го-
вори посланик итд. Од посебног
су значаја сумарни прегледи, ела-
борати, промеморије, рађени у Ми-
нистарству рата на крају сваке
године. Из њих су објављени од-
ломци везани за проблеме Србије.

У уводу књиге Раденић је дао
и анализу њеног садржаја. Како
су ови документи махом једно-
страни, на позицији државних ин-
тереса и империјалистичких те-
жњи Аустро-Угарске према Ср-
бији, било је потребно да се ука-
же на околности под којима су
писани, на мотиве који су их учи-
нили пристрасним, тенденциозним.
Кроз велики број докумената ка-
зује се о непосредном реаговању
аустроугарских политичких кру-
гова на преврат у Београду 1903.
године. Долазак кнеза Петра Ка-
рађорђевића на краљевски прије-
сто Србије у Бечу нијесу сматра-
ли као прекретницу у развоју Ср-
бије. Очекивали су да ће он ау-
тократски владати, да, подобно то-
ме, неће ударити на затечене по-
литичке и привредне позиције Бе-

ча у Београду. Приче о могућно-
сти кандидатуре црногорског прин-
ца Мирка на српски пријесто,
лансиране већ неколико година
са Цетиња, утицале су да избор
Карађорђевића у Бечу сматрају
као најпогодније, јер су тамо за-
зирали и од самих гласина о иде-
ји уједињења Србије и Црне Го-
ре. Против официра „завјереника“,
владајући, прије свега дворски
крugови у Бечу задржали су од
почетка непријатељски став, али
углавном због принципа неприко-
сновености монарха и официрске
оданости круни. Међутим, када у
Србији настаје демократизација
унутрашњег живота, а у спољној
политици се обнављају и учвр-
шћују везе с Русијом, док она са
Монархијом почињу да слабе и
да се кидају, тада у Бечу говоре
о краљу Петру као о слабићу, за-
хтијева се кажњавање „завјере-
ника“, долази до пријетњи и при-
тисака. Из ове прве књиге доку-
мената тек се наговјештава те-
жња Монархије да Србију просто
угуши.

Као што је уобичајено и нор-
мално за оваква серијска издања,
документи су разврстани по хро-
нолошком реду; јер у већини слу-
чајева један докуменат садржи
или се дотиче више проблема, па
систематика није могла бити те-
матска, већ по фондовима и раз-
добљима. Објављено је 211 доку-
мената, у оригиналу на њемачком
језику, с тим што је уза сваки до-
куменат дат концизан регест. На
крају је лијепо изведен регистар
имена, са именима особа, земаља
и мјеста.

Новак Ражнатовић

„СИМПОЗИЈУМ СЕОСКИ ДАНИ СРЕТЕНА ВУКОСАВЉЕВИЋА II“

(Издавач: Општинска заједница образовања, Пријепоље, 1974, стр. 168)

У издању Општинске заједни-
це образовања у Пријепољу је
1974. године изашла публикација:
Симпозијум сеоски дани Сретена
Вукосављевића II. У овој другој
по реду публикацији штампана су

саопштења учесника II Симпози-
јума сеоски дани Сретена Вуко-
сављевића (одржани 14, 15. и 16.
јуна 1974. године). Овај Симпози-
јум је разматрао двије основне те-
ме: 1) Научно дело Сретена Ву-